

เอกสารประกอบการอบรม ส่วนที่ 1 วิชาโครงสร้างข้อมูล

ค่ายคอมพิวเตอร์โอลิมปิก สอวน. ค่าย 2 2/2567
ศูนย์โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย - มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ระหว่างวันที่ 10 - 25 มีนาคม 2568

โดย

สาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ส่วนที่ 1: โครงสร้างข้อมูล

ผศ.ดร.วิรัตน์ จาริวงศ์ไพบูลย์
อาจารย์ นุชชากร งามเสาวรส

เค้าโครงการอบรม

- ทบทวนการใช้ pointer และ array ในภาษา C++
- ข้อมูลนามธรรม
- Linear Data Structure
  - List, Stack, Queue
- Recursion
- Non-Linear Data Structure
  - Tree, Binary Tree, Binary Search Tree, Binary Heaps Tries, Graph, Hashing

ทบทวนการใช้ Pointer และ Array

Terms ที่เกี่ยวข้องกับ กับหน่วยความจำ

- variable name
- variable
- value
- address – เลขฐานสองที่ระบบปฏิบัติการใช้เพื่อระบุตำแหน่งของหน่วยความจำใน RAM

Terms ที่เกี่ยวข้องกับ กับหน่วยความจำ

Addresses

00110

01010

01110

10010

10110

15

x

Terms ที่เกี่ยวข้องกับ หน่วยความจำ (Variable name)

Addresses

00110

01010

01110

10010

10110

15

ชื่อของตัวแปร

x

Terms ที่เกี่ยวข้องกับ หน่วยความจำ (Variable)

Addresses

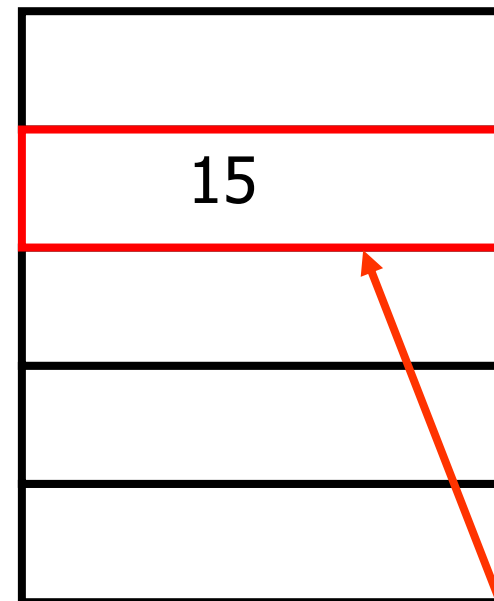
00110

01010

01110

10010

10110

x

ตัวแปร
(ซึ่งหมายถึงเนื้อที่
ในหน่วยความจำ)

Terms ที่เกี่ยวข้องกับ หน่วยความจำ (Value)

Addresses

00110

01010

01110

10010

10110

15

x

ค่าของตัวแปร

Terms ที่เกี่ยวข้องกับ
หน่วยความจำ
(Address)

ตำแหน่งของ
ตัวแปร

Addresses

00110

01010

01110

10010

10110

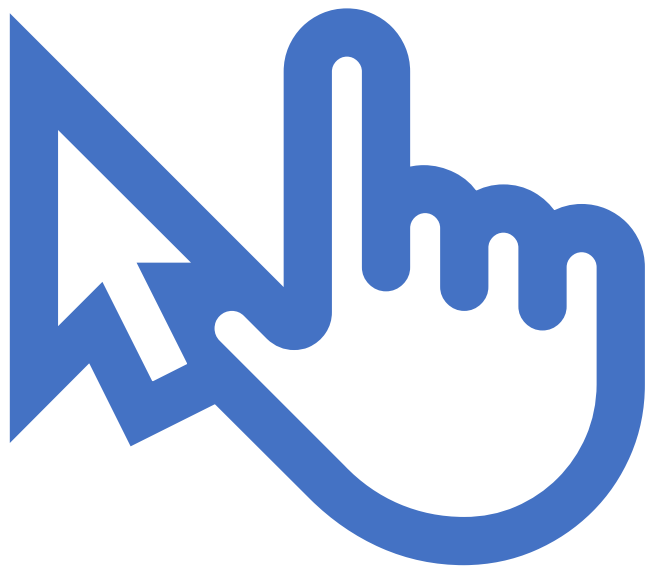
15

x

ลักษณะของตัวแปร

- ตัวแปร (variable) เป็นตำแหน่งในหน่วยความจำ
- เมื่อตัวแปรถูกใช้ในโปรแกรม จะมีความหมายต่างกันขึ้นกับว่าตัวแปรนั้นอยู่ด้านซ้ายหรือด้านขวาของ assignment statement
- ถ้าตัวแปรอยู่ทางด้านซ้ายของ assignment statement ตำแหน่งของตัวแปรจะถูกใช้
- ถ้าตัวแปรไม่ได้อยู่ทางด้านซ้ายของ assignment statement ค่าที่เก็บในตำแหน่งนั้นจะถูกใช้
- ตัวอย่าง `a = b; /* ค่าที่เก็บในตำแหน่ง b จะถูกนำไปใส่ที่ตำแหน่งของตัวแปร a */`

Pointers

- A *pointer* หมายถึงตัวแปรที่เก็บค่า address หรือตำแหน่งในหน่วยความจำ
- การประกาศตัวแปร pointer ต้องกำหนดชนิดของข้อมูลที่จะเก็บในตำแหน่งที่ pointer เก็บอยู่ เช่น

int *pi;   /* a pointer to an integer */

float *pf;   /* a pointer to a float number */

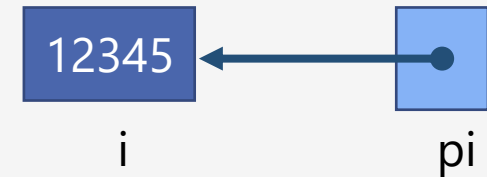
char *pc;   /* a pointer to a character */

การกำหนดค่าเริ่มต้นของ pointer

- ในการประกาศตัวแปร pointer เราไม่ควรปล่อยให้ตัวแปร pointer มีค่าที่อาจทำให้ผิดพลาด
- เราจึงควรกำหนดค่า address เริ่มต้นให้กับตัวแปร pointer ด้วยการใช้อำนาจ **address-of** operator (&)

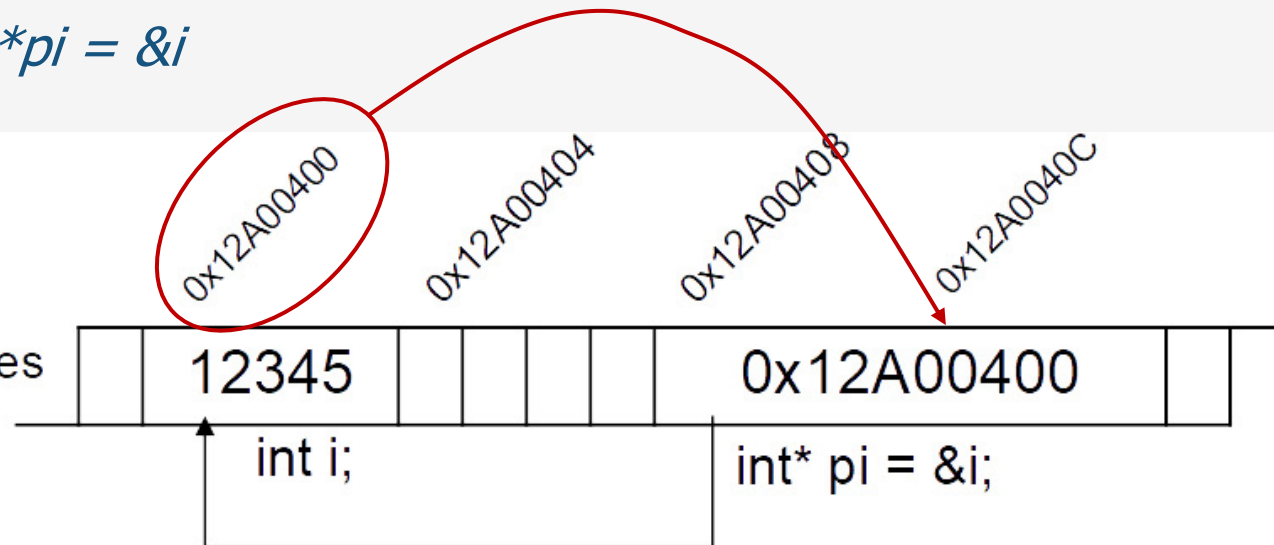
int i = 12345;

int *pi = &i

Memory
addresses

Memory bytes

The address-of (&) operator

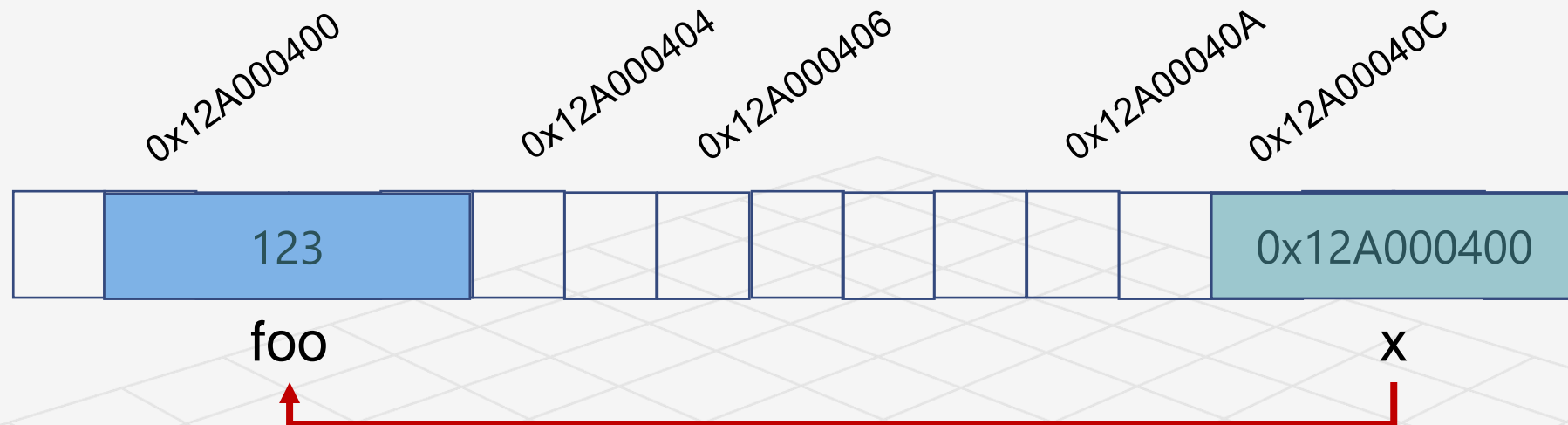
ใน C เราสามารถเอา *address* ของตัวแปรเพื่อนำมาใช้งานโดยใช้ "&" operator.

```
int *x;
```

```
int foo = 123;
```

```
x = &foo;
```

//&foo means "the address of foo"

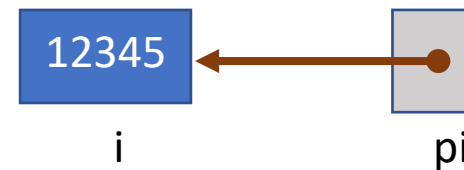

การกำหนดค่าเริ่มต้นของ pointer

- เราสามารถประกาศตัวแปร **pointer** พร้อมใส่ค่า **address** ในตัวแปร **pointer** ด้วยการใช้ **address-of operator (&)**

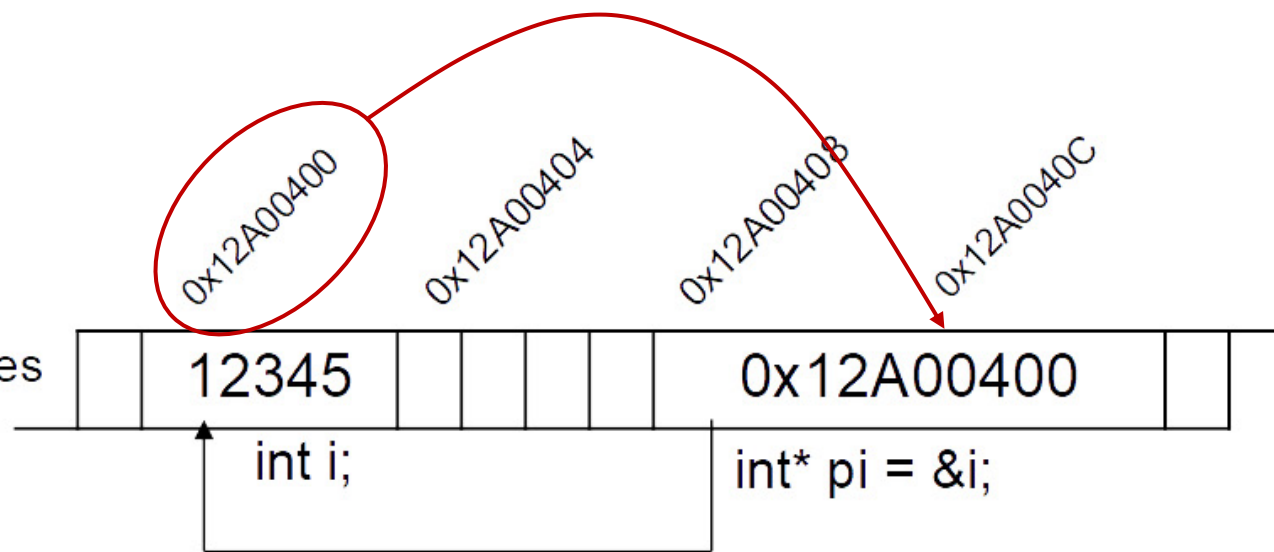
int i = 12345;

int *pi = &i

Memory
addresses

Memory bytes

The * (dereference) operator

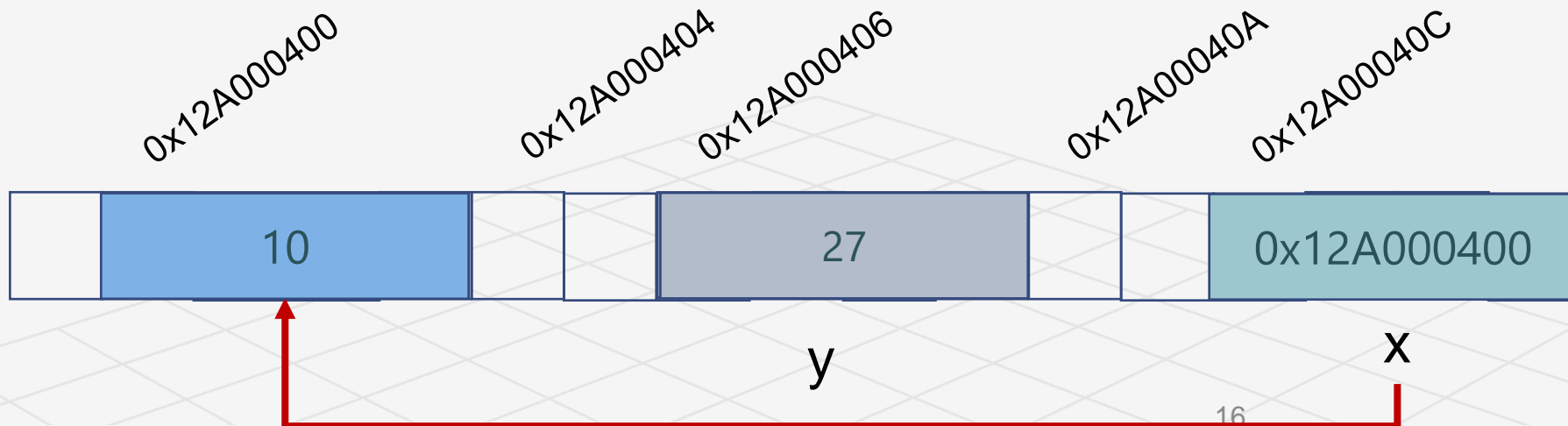
x is a pointer to an integer.

```
int *x, y;
```

You can use the integer kept in a memory address which x points to in a C++ expression like this:

```
*x = 10;
```

```
y = *x + 17;
```

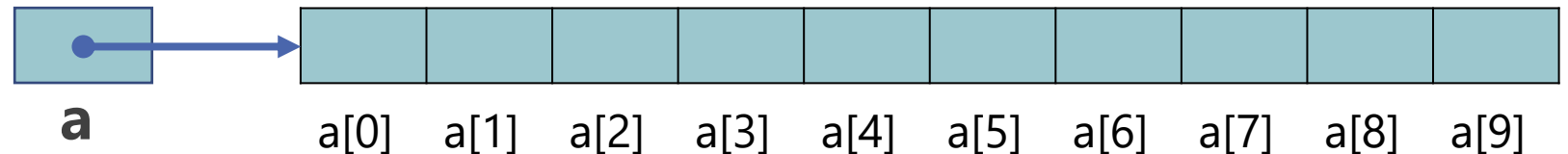

Arrays

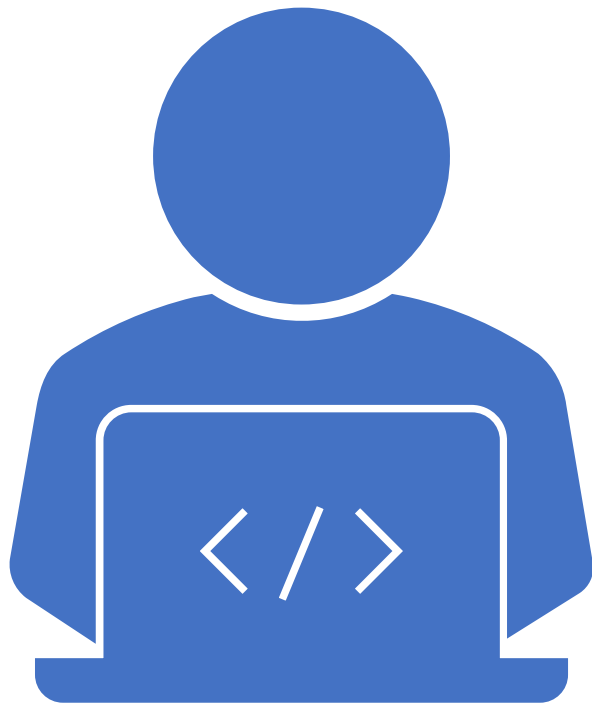
- address ของอะเรย์ก็คือ address ของข้อมูลตัวแรกในอะเรย์
- ชื่ออะเรย์ (array name) ที่ไม่มี index กำกับจะบอกตำแหน่งของอะเรย์
- address ของอะเรย์สามารถ assign ให้กับ pointer โดยใช้ชื่อของอะเรย์
- ชื่ออะเรย์ (array name) ไม่เป็น pointer เพราะ address ของอะเรย์ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ (address ที่เก็บใน pointer สามารถเปลี่ยนได้).

```
int a[10];
```


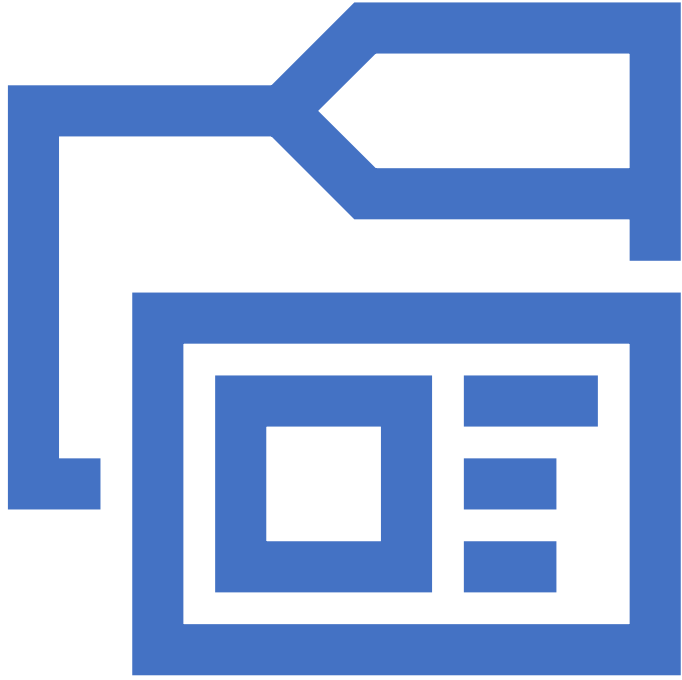
The [ ] Operator

- [ ] ใช้ระบุช่องของข้อมูลในอะเรย์ เช่น
nums[3] ให้ค่าเช่นเดียวกับ *(nums + 3).
- การคำนวณหา address จาก nums + 3 ทำได้โดย
  - หาชนิดของข้อมูลที่ nums เก็บอยู่
  - นำขนาด (bytes) ของชนิดข้อมูลนั้นคูณด้วย 3
  - นำผลคูณที่ได้บวกกับ address ที่เก็บอยู่ใน nums
- เมื่อได้ address ที่เป็นผลลัพธ์ ก็จะเข้าไปหาข้อมูลที่ address นี้ได้

หน่วยความจำพลวัต (Dynamic Memory)

การจัดสรรแบบพลวัต (dynamic allocation) ในภาษา C/C++ หมายถึง การจองหรือขอใช้เนื้อที่หน่วยความจำโดยโปรแกรมเมอร์เป็นผู้ร้องขอเมื่อต้องการใช้เนื้อที่

The Heap

- The *heap* เป็นส่วนหนึ่งของ RAM ที่ถูกกั้นไว้สำหรับการใช้งานของโปรแกรม
- เมื่อโปรแกรมมีการใช้หน่วยความจำในส่วน of heap เราเรียกส่วนของ heap ที่ถูกใช้ว่า *dynamically-allocated memory*.

การขอเนื้อที่ ใน Heap

- เป็นการขอเนื้อที่ระหว่างที่โปรแกรมทำงานอยู่
- มักจะใช้กับการขอเนื้อที่ให้ strings arrays หรือ structures
- ฟังก์ชันที่ใช้ในการขอ / คืน เนื้อที่แบบ dynamic ใน heap คือ
  - **new** - ขอเนื้อที่ในหน่วยความจำ แต่ไม่ได้มีการเซตค่าเริ่มต้น
  - **delete** - คืนเนื้อที่ให้กับหน่วยความจำ

new operator

***new* operator** เป็นการขอจองเนื้อที่ใน **heap**

ถ้าเนื้อที่ว่างเพียงพอก็จะจองเนื้อที่ให้ และส่งตำแหน่ง
(**address**) ของหน่วยความจำไปให้กับตัวแปรพอยเตอร์

Syntax to use new operator

pointer-variable = **new** *data-type*;

Where :

pointer-variable is the pointer of type data-type.

data-type could be any built-in data type including array or any user defined data types including structure and class.

Examples

// Pointer initialized with NULL

// Then request memory for the variable

```
int *p = NULL;
```

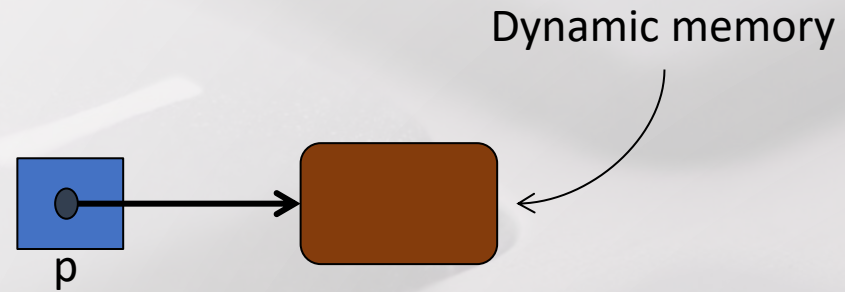
```
p = new int;
```

OR

// Combine declaration of pointer

// and their assignment

```
int *p = new int;
```

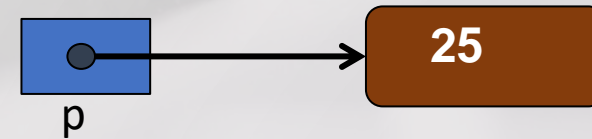

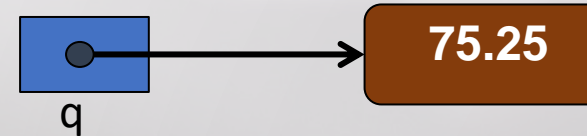
Initialize memory

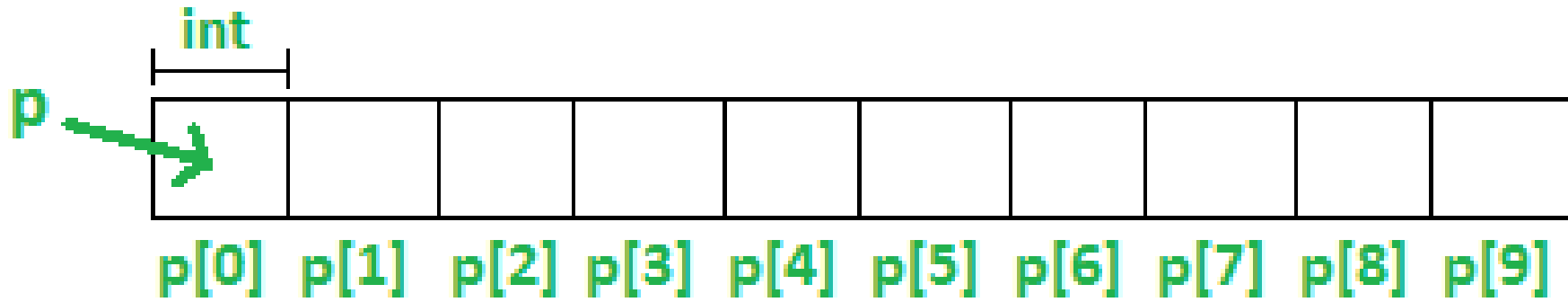
- ในการใช้ **new operator** เราสามารถกำหนดค่าเริ่มต้นให้กับตัวแปรได้ด้วยคำสั่ง
pointer-variable = **new** data-type(value);
- **Example:**

```
int *p = new int(25);
```



```
float *q = new float(75.25);
```


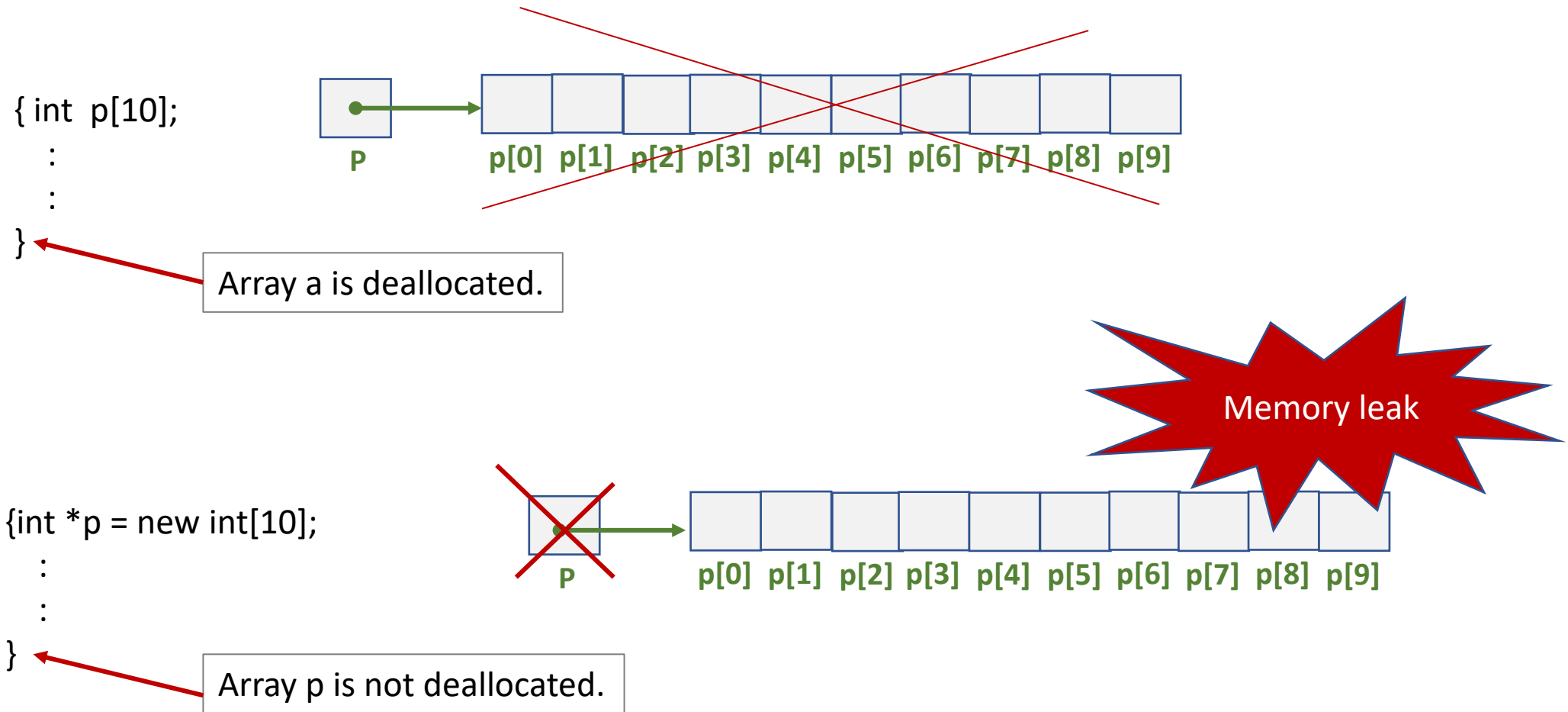
การขอเนื้อที่สำหรับ Dynamic Arrays

- `pointer-variable = new data-type[size];`
- Example: `int *p = new int[10]`

การประกาศตัวแปร array VS new operator ?

- Example
    int p[10];
    int *p = new int[10];

Example

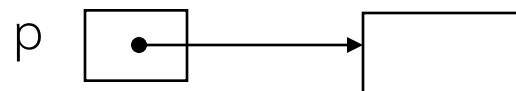
Memory Leak

- เมื่อฟังก์ชันทำงานจบ เนื้อที่ของตัวแปรทุกตัวในฟังก์ชัน และค่าที่ตัวแปรเก็บอยู่จะถูกคืนไป (p)
- address ของ dynamic array ก็หายไปด้วย ทั้งๆ ที่ dynamic array ยังไม่ถูกคืนเนื้อที่ และเนื้อที่ส่วนนี้จะไม่สามารถนำกลับมาใช้ได้อีก
- ปัญหานี้เรียกว่า *memory leak* (จะเกิดขึ้นขณะที่โปรแกรมทำงาน และหายเมื่อโปรแกรมทำงานจบ)
- ถ้าโปรแกรมปล่อยให้เกิด memory leaks อาจทำให้พื้นที่ในส่วนของ heap memory ถูกใช้งานจนหมดและโปรแกรมไม่สามารถทำงานต่อได้
- ปัญหา Memory leak สามารถป้องกันได้

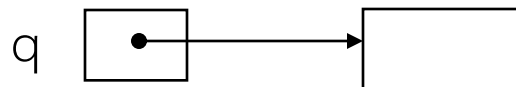
การคืนเนื้อที่ใน heap

เพื่อป้องกันการเกิด *memory leak* เราควรคืนเนื้อที่ให้กับระบบเมื่อไม่ใช้งานเนื้อที่นั้นแล้ว

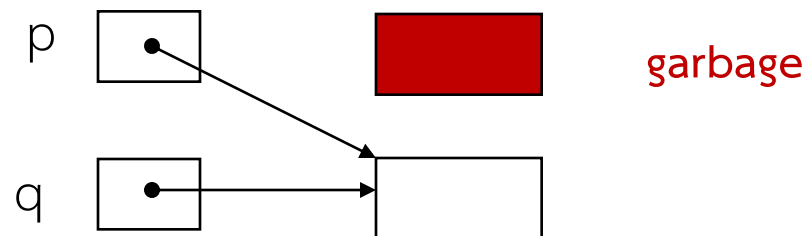
`p = new int;`

`q = new int;`

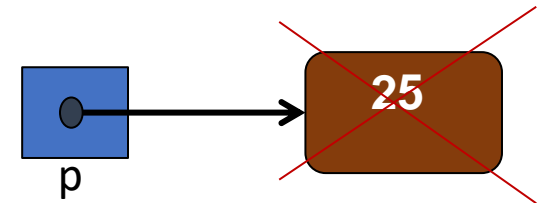
`p = q;`

delete operator

- **Syntax:**
delete operator จะคืนเนื้อที่หน่วยความจำตำแหน่งที่ตัวแปร **p** ชี้อยู่ เนื้อที่ที่คืนไปนั้น ระบบจะสามารถนำกลับมาใช้ได้อีก
- **Examples:**
delete p;
delete q;

การคืนเนื้อที่สำหรับ dynamic array

// Release block of memory

// pointed by pointer-variable

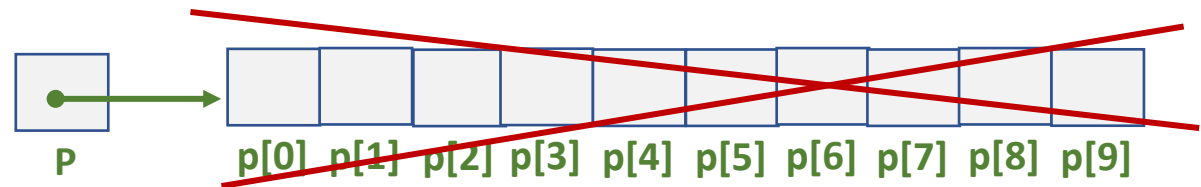
`delete[] pointer-variable;`

Example:

// It will free the entire array

// pointed by p.

`Delete [] p;`

Example

```
int main () {  
    // Pointer initialization to null  
    int* p = NULL;  
  
    // Request memory for the variable using new operator  
    p = new(nothrow) int;  
    if (!p)  
        cout << "allocation of memory failed\n";  
    else  
    {        // Store value at allocated address  
        *p = 29;  
        cout << "Value of p: " << *p << endl;  
    }  
}
```

```
// Request block of memory
```

```
// using new operator
```

```
float *r = new float(75.25);
```

```
cout << "Value of r: " << *r << endl;
```

```
// Request block of memory of size n
```

```
int n = 5;
```

```
int *q = new int[n];
```

```
for (int i = 0; i < n; i++) q[i] = i+1;
```

```
cout << "Value store in block of memory: ";
```

```
for (int i = 0; i < n; i++)  
    cout << q[i] << " ";
```

```
// freed the allocated memory
```

```
delete p;
```

```
delete r;
```

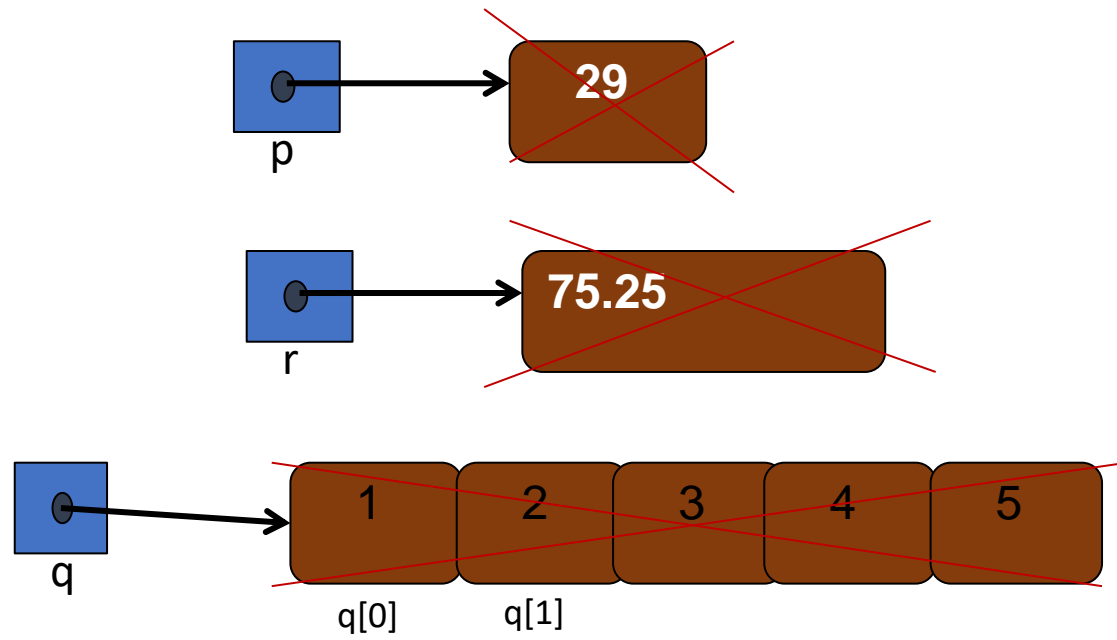
```
// freed the block of allocated memory
```

```
delete[] q;
```

```
return 0;
```

```
}
```

int q[5]

การหลีกเลี่ยงปัญหา Memory Leak

เมื่อต้องการเปลี่ยน **address** ที่เก็บอยู่ใน **pointer** ให้คิดก่อนว่า **address** ที่เก็บอยู่ถูกใช้สำหรับ **dynamically-allocated memory** หรือไม่

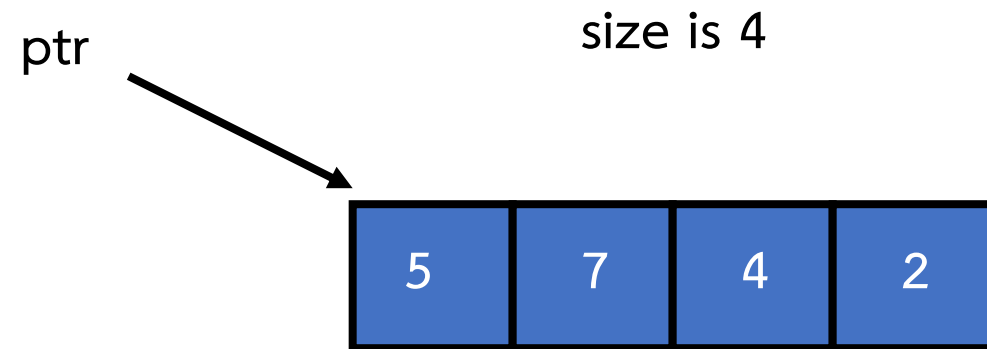
ถ้าใช่ (และเนื้อที่นั้นไม่ถูกใช้งานแล้ว) ใช้คำสั่ง **delete** คืนเนื้อที่ ก่อนที่จะเปลี่ยนค่า **address** ใน **pointer**

ขนาดของอะเรย์ ?

ขนาดของอะเรย์ควรเป็นเท่าไร?

- ถ้ากำหนดขนาดเล็กเกินไป ก็อาจจะไม่พอ
- ถ้ากำหนดขนาดใหญ่เกินไป และเนื้อที่ถูกใช้เพียงเล็กน้อย ก็จะเสียเนื้อที่โดยเปล่าประโยชน์
- วิธีที่ดีที่สุดคือ เริ่มอะเรย์จากขนาดเล็กๆ และขยายขนาดเมื่อมีข้อมูลมากขึ้นเรื่อยๆ
- วิธีข้างต้นไม่สามารถทำได้โดยใช้อะเรย์ที่กำหนดขนาดล่วงหน้า แต่สามารถทำได้โดยใช้ pointers และการขอเนื้อที่แบบ dynamic

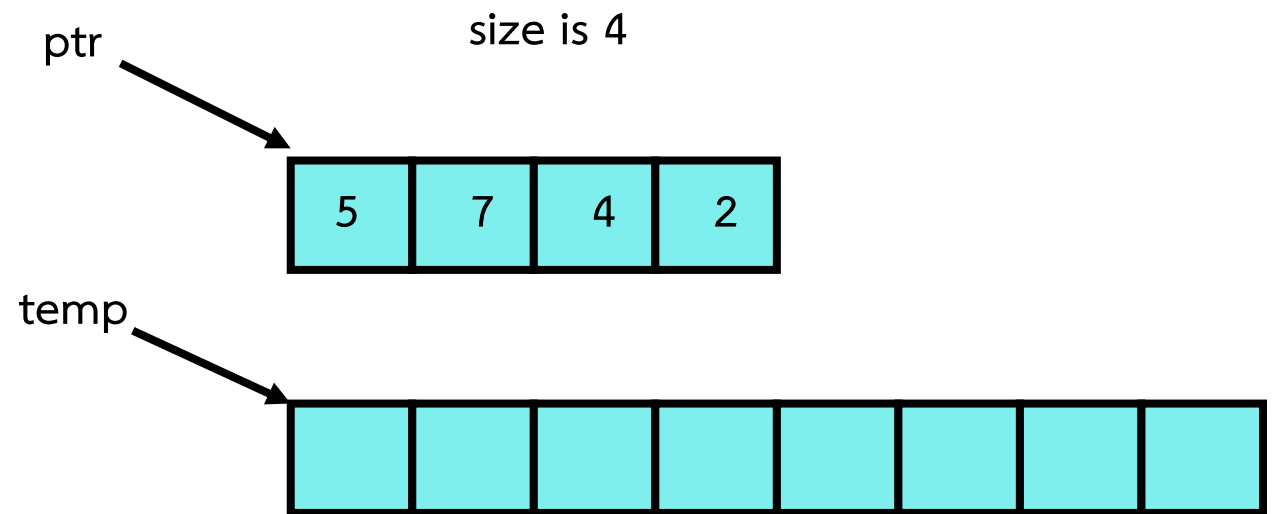
การขยายขนาด ของอะเรย์

สมมติว่า array ถูกใส่ข้อมูลจนเต็ม และจะมีข้อมูลที่มาใส่อีก
จึงต้องขยายขนาดของอะเรย์

ขั้นที่ 1 : ขอเนื้อที่ใหม่ที่มี
พื้นที่เป็น 2 เท่า
ของพื้นที่เดิม

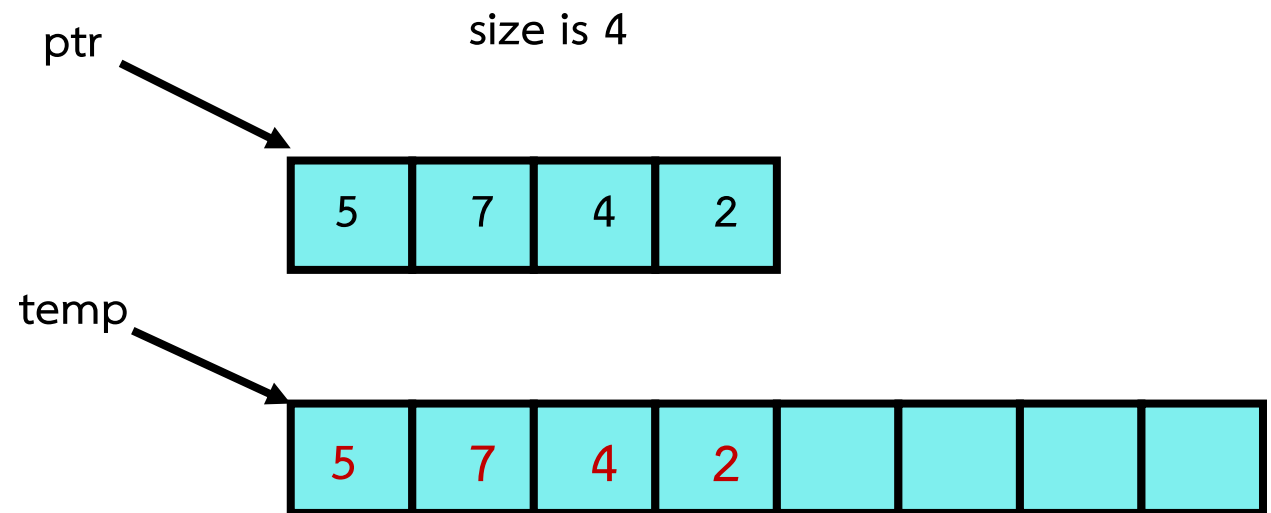
```
int *temp = new int[2*size];
```


ขั้นที่ 2 : คัดลอกข้อมูลเดิม ไปยังเนื้อที่ใหม่

```
for ( int i = 0; i < size; i++ )  
    temp[ i ] = ptr[ i ];
```

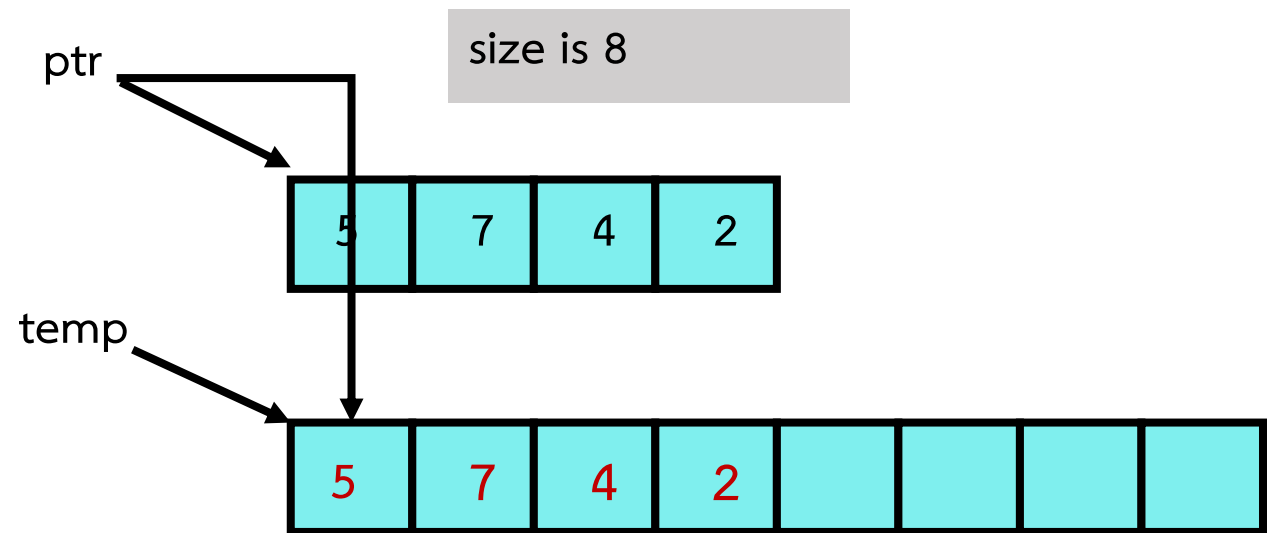

ขั้นที่ 3 : คัดลอกเนื้อที่ของพื้นที่
เดิมให้กับ heap
และเปลี่ยนขนาด
ของ size ใหม่

```
free(ptr);
```

```
ptr = temp;
```

```
size = size * 2;
```


ข้อมูลนามธรรม (Data Abstraction)

- **Data Type**
- **Data Structure**
- **Abstract Data Type**

ชนิดของข้อมูล (Data Type)

ชนิดของข้อมูล คือ ช่วงของค่าที่ตัวแปรสามารถใช้ได้

- นอกจากชนิดของข้อมูลจะบอกถึงช่วงของข้อมูลแล้วยังบอกถึงสิ่งที่สามารถกระทำได้ด้วยข้อมูลนั้น ๆ (operations)
- ชนิดของข้อมูลโดยทั่วไปแล้วจะแตกต่างกันในแต่ละภาษาโปรแกรม
- ตัวอย่างของชนิดของข้อมูลได้แก่

integer ชนิดของข้อมูลที่มีค่าเป็นตัวเลขจำนวนเต็ม มักจะมีอยู่ในทุกภาษาโปรแกรม

boolean ชนิดของข้อมูลที่เป็นจริงหรือเท็จมีในบางภาษาเท่านั้น

string ชนิดของข้อมูลที่เก็บข้อความหรือตัวอักษรตั้งแต่ 1 ตัวขึ้นไป

โครงสร้างข้อมูล (Data Structures)

โครงสร้างข้อมูลเป็นที่เก็บข้อมูลหลาย ๆ ตัวไว้ด้วยกัน โดยที่ข้อมูลเหล่านั้นอาจจะเป็นข้อมูลที่มีชนิดเดียวกันหรือต่างชนิดกันก็ได้ มักมีอยู่ในทุกภาษาโปรแกรม ตัวอย่างเช่น

array เป็นโครงสร้างข้อมูลที่เก็บข้อมูลชนิดเดียวกันไว้ด้วยกัน
record เป็นโครงสร้างข้อมูลที่เก็บข้อมูลต่างชนิดกันหรือชนิดเดียวกันไว้ด้วยกัน

ข้อมูลนามธรรม (Abstract Data Type)

ข้อมูลนามธรรม เป็นชนิดของข้อมูลหรือโครงสร้างข้อมูลที่ไม่มีอยู่ในภาษาโปรแกรม ผู้เขียนโปรแกรมสามารถสร้างขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาโดยยังไม่ต้องคำนึงว่าจะเขียนเป็นโปรแกรมอย่างไร เมื่อมีการสร้างหรือกำหนดขึ้นมาผู้สร้างจำเป็นต้องกำหนดสิ่งที่สามารถจะกระทำได้ (operations) กับข้อมูลที่สร้างใหม่นี้ด้วย

Example : Set

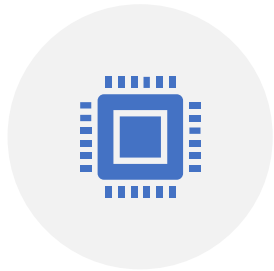
สมมติให้ A, B และ C มีชนิดเป็นเซตของตัวเลขจำนวนเต็ม

EMPTYSET(A)   ทำให้เซต A กลายเป็นเซตว่าง

UNION(A,B,C)   ทำการ union เซต A กับ เซต B ให้ผลลัพธ์อยู่ในเซต C

SIZE (A)   ส่งกลับขนาดหรือจำนวนสมาชิกของเซต A

ทำไมต้องสร้างข้อมูลนามธรรม

เราไม่สามารถที่จะออกแบบภาษาโปรแกรมที่ประกอบไปด้วย ชนิดของข้อมูลที่สามารถแก้ไขปัญหได้ทุกปัญหาในโลก

ในแต่ละภาษาโปรแกรมมีเพียงชนิดของข้อมูลหรือโครงสร้างของข้อมูลหลักๆ ซึ่งบางครั้งไม่เพียงพอในการแก้ปัญหที่ซับซ้อน

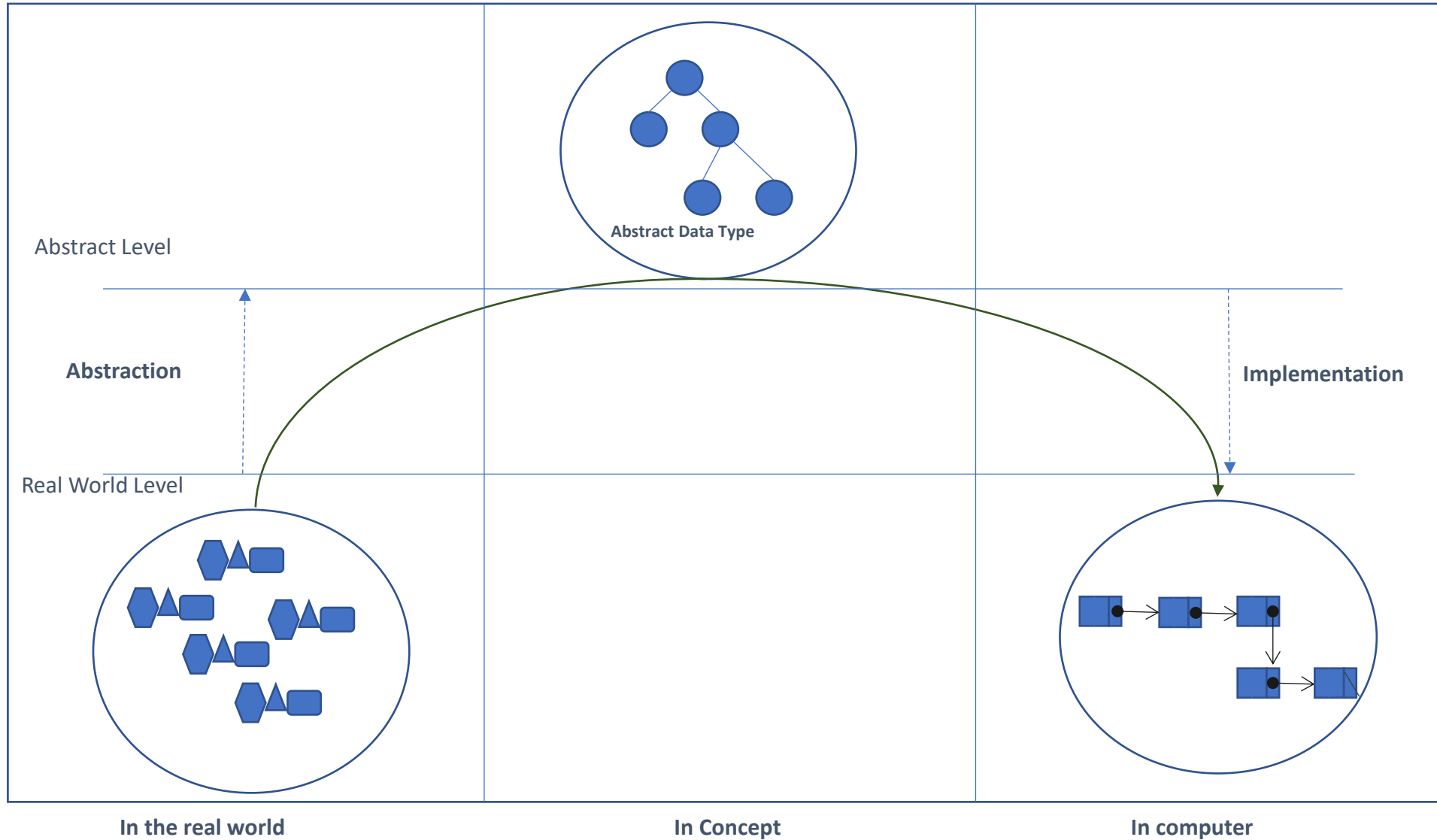

ผู้พัฒนาโปรแกรมต้องสร้างชนิดของข้อมูลพิเศษขึ้นมาใช้เอง ชนิดของข้อมูลที่สร้างขึ้นมาใหม่นี้คือ ข้อมูลนามธรรม (Abstract Data Type) นั้นเอง

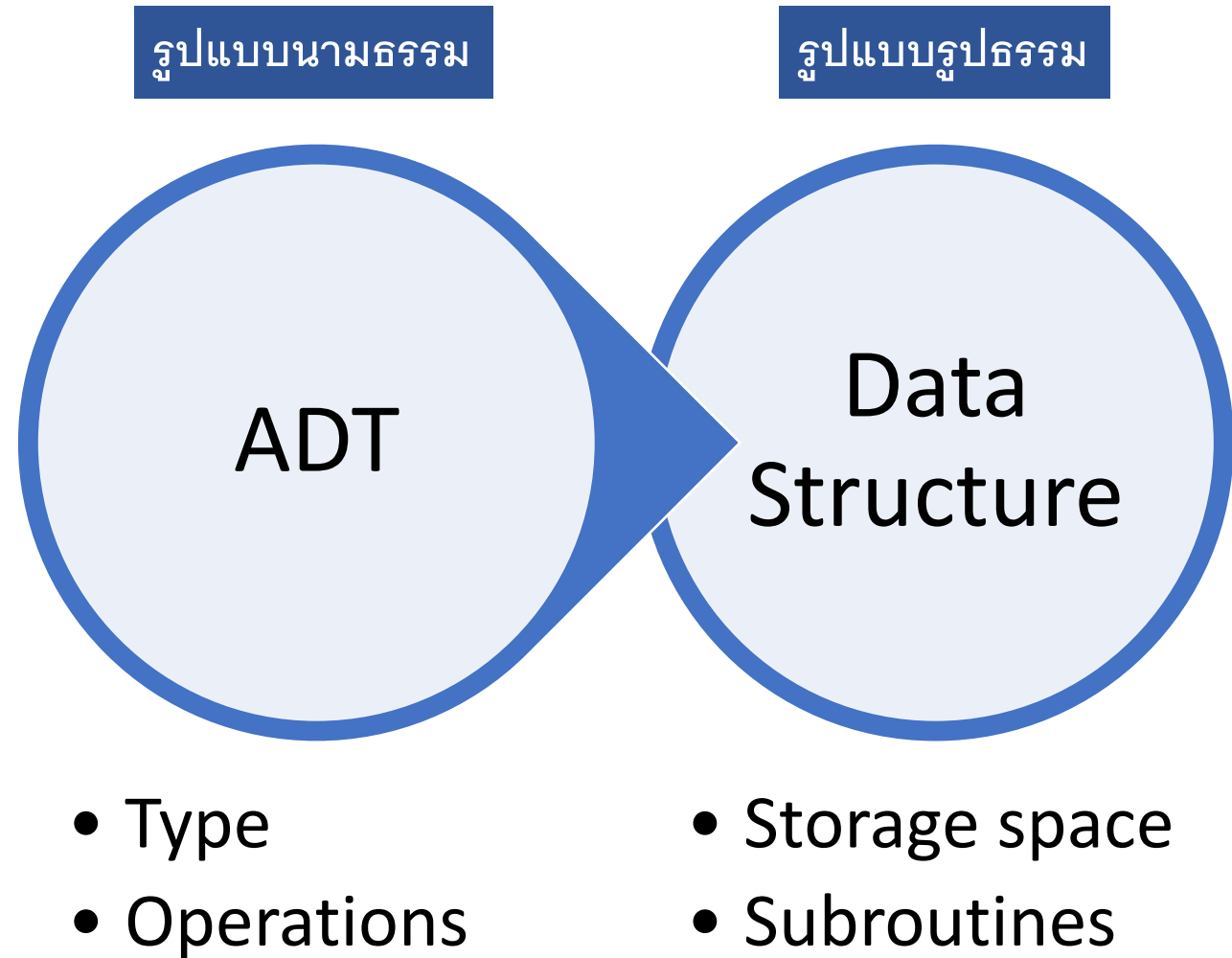
เมื่อสร้างข้อมูลนามธรรมขึ้นมาใหม่ ผู้สร้างก็ต้องกำหนด operations ที่สามารถทำงานได้กับข้อมูลชนิดนี้ขึ้นมาด้วย เช่นเดียวกันกับการสร้างชนิดข้อมูล SET ตามตัวอย่าง

Abstraction VS Implementation

ความสัมพันธ์ของ ADT และโครงสร้างข้อมูล

Array Rotation Problem

The background of the slide is a dark blue, almost black, field filled with intricate, glowing patterns. These patterns consist of numerous thin, curved lines that swirl and ripple across the frame, creating a sense of dynamic movement. Scattered throughout these lines are many small, bright blue dots, some of which appear to be part of the swirling structures, while others are isolated. The overall effect is reminiscent of a complex data visualization, a topographical map of a digital landscape, or perhaps a representation of a network or a fluid flow.

Exercise : Left Rotation

- A *left rotation* operation on an array of size n shifts each of the array's elements d unit to the left. For example, if 2 left rotations are performed on array [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7], then the array would become [3, 4, 5, 6, 7, 1, 2].
- Given an array of n integers and a number, d , perform d left rotations on the array. Then print the updated array as a single line of space-separated integers.

METHOD 1: Using temp array

Input arr[] = [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7], d = 2, n = 7

1) Store the first d elements in a temp array

temp[] = [1, 2]

2) Shift rest of the arr[]

arr[] = [3, 4, 5, 6, 7, 6, 7]

3) Store back the d elements

arr[] = [3, 4, 5, 6, 7, 1, 2]

Time complexity : $O(n)$

Auxiliary Space : $O(d)$

METHOD 2: Rotate one by one

```
leftRotate(arr[], d, n)
```

```
start
```

```
    For i = 0 to i < d
```

```
        Left rotate all elements of  
        arr[] by one
```

```
end
```

- Let us take the same example $arr[] = [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7]$, $d = 2$
- Rotate $arr[]$ by one 2 times
- We get $[2, 3, 4, 5, 6, 7, 1]$ after first rotation
- and $[3, 4, 5, 6, 7, 1, 2]$ after second rotation.
- **Time complexity** : $O(n * d)$
- **Auxiliary Space** : $O(1)$

METHOD 3: A Juggling Algorithm

Instead of moving one by one, divide the array in different sets

where number of sets is equal to **GCD** of n and d and move the elements within sets.

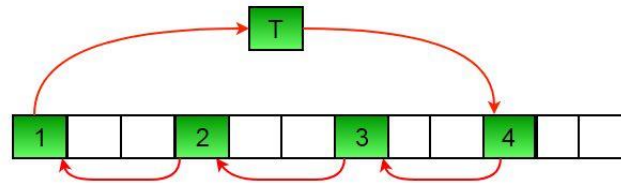
If GCD is 1 as is for the previous example array ($n = 7$ and $d = 2$), then elements will be moved within one set only, we just start with $\text{temp} = \text{arr}[0]$ and keep moving $\text{arr}[i+d]$ to $\text{arr}[i]$ and finally store temp at the right place.

Example: Juggling Algorithm

$n = 12$ and $d = 3$. GCD is 3 and

Let $arr[]$ be $\{1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12\}$

a) Elements are first moved in first set

$arr[]$ after this step $\rightarrow \{4, 2, 3, 7, 5, 6, 10, 8, 9, 1, 11, 12\}$

b) Then in second set.

$arr[]$ after this step $\rightarrow \{4, 5, 3, 7, 8, 6, 10, 11, 9, 1, 2, 12\}$

c) Finally in third set.

$arr[]$ after this step $\rightarrow \{4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 1, 2, 3\}$

Time complexity : $O(n)$
Auxiliary Space : $O(1)$